

מרכז אלו"ט
למשפחה

ספטמבר 2015

אלו"ט

אגודה לאומית לילדים אוטיסטים
THE ISRAELI SOCIETY FOR AUTISTIC CHILDREN

מידע חדש בתחום האוטיזם גיליון 75

שלום לכולם,

הורים לילדים המאובחנים על הספקטרום האוטיסטי, עומדים לפעמים בפני התלבטות בבואם לקבל החלטה על הבאת ילד נוסף, מתוך חשש שילד נוסף יאובחן על הספקטרום האוטיסטי. מחקרים שנערכו בשנים האחרונות הציגו נתונים גבוהים על הישנות אוטיזם במשפחה. מחקר ישראלי חדש שפורסם השנה, בחן את הסיכוי ואת גורמי הסיכון להישנות אוטיזם במשפחה בישראל על בסיס הנתונים הנאספים במוסד לביטוח לאומי, וממצאיו מצביעים שהסיכון להישנות אוטיזם במשפחה נמוך ממה שנהוג היה לחשוב בעבר.

מחקר מתחום החינוך, מתייחס להנחה רווחת אחרת הנוגעת לצעירים על הספקטרום האוטיסטי ולקושי שהם חווים במעבר מבית הספר היסודי לבית ספר תיכון. החוקרים מבריטניה ליווי 20 ילדים בשלבי מעבר זה וגילו ממצאים מפתיעים.

עוד מתחום בית הספר, באוניברסיטה בטקסס ניסו לשרטט מהי הדרך האופטימאלית לשפר את כישוריהם החברתיים של תלמידים על הספקטרום האוטיסטי במסגרות החינוך הרגיל. לשם כך, החוקרים סקרו מחקרים קודמים שהתמקדו בגישות הכוללת גיוס ושיתוף של חבריהם לכיתה לצורך ההתערבות הטיפולית.

מחקר נוסף בארה"ב, התרכז דווקא במרכיב הבחירה הקיים בגישות התערבות שונות, ובחן האם הכללת יכולת בחירה בהתערבות חינוכית משפיעה על מידת ההצלחה במילוי המשימות הבית ספריות של ילדים על הספקטרום האוטיסטי.

לסיום, שני ספרי ילדי חדשים שכתבו בני משפחה של ילדים עם אוטיזם.

קריאה מהנה,
מיכל שמול

מידענית מרכזי אלו"ט למשפחה

Birth gap and the recurrence risk of autism spectrum disorders: A population-based cohort study

Michael Beenstock, Raanan Razb & Hagai Levinec.

[Research in Autism Spectrum Disorders](#)

[Volume 17](#), September 2015, Pages 86–94

מרווחים בין לידות והסיכון להישנות האוטיזם

מחקר שנערך בארץ על ידי חוקרים מהאוניברסיטה העברית בירושלים, בדק את הסיכון לאוטיזם בקרב אחאים צעירים של ילדים בספקטרום האוטיזם בישראל. החוקרים השתמשו בנתונים של המוסד לביטוח לאומי על מקרי אבחון של אוטיזם בין השנים 1992-2007, ונתוני מעקב נוספים משנת 2012, וזאת על מנת להעריך את הסיכון להישנות אוטיזם במשפחה ואת הגורמים המשפיעים על סיכון זה. המאגר כלל מידע על ילדים שאובחנו על הספקטרום האוטיסטי, הורים ואחיהם.

נתונים על תאריכי הלידה שימשו לחישוב מרווחי הזמן בין הריונות עם ילדים עם אוטיזם ובין ההריונות עם אחיהם הצעירים, כמו גם פערים בין לידות של אחים צעירים. נתונים על תאריכים של אבחון אוטיזם באוכלוסייה הכללית ומקרים של הישנות אוטיזם שמשו לאמידת הקשר בין הסיכון להישנות ובין גיל.

מן הנתונים שנאספו נמצא כי בשנים אלו ל - 9117 משפחות היה ילד אחד עם אוטיזם, ל - 362 משפחות היו שני ילדים עם אוטיזם, ול - 3 משפחות היו שלושה ילדים עם אוטיזם. ב- 1033 משפחות אובחן הילד הראשון עם אוטיזם ולא נולדו להם ילדים נוספים, ואילו ב- 3185 משפחות אחרות נולדו ילדים רגילים לפני שנולד להם ילד עם אוטיזם, אבל אחר כך לא נולדו ילדים נוספים. מכאן שב - 4898 משפחות נולדו 8188 ילדים נוספים שהם האחאים הצעירים של 4898 ילדים עם אוטיזם, שמתוכם שיעור ההישנות של האוטיזם היה 4.5%.

שעור זה מהווה חסם תחתון להישנות האוטיזם כיוון שייתכן שהאחים הצעירים יאובחנו באוטיזם אחרי שנת 2012. החוקרים הגבילו את הבדיקה לאחאים הצעירים שהיו לפחות בני ארבע בשנת 2012 ומצאו כי שעור ההישנות עלה ל 5.2%. בנוסף נעשה שימוש בסטטיסטיקות על התפלגות גיל האבחונים בפועל בעת חישוב שיעור ההישנות, ונמצא כי החסם העליון של שעור ההישנות הוא 6.3%. שיעורים אלו קטנים בהרבה מן הנתונים שהתפרסמו במחקרים קודמים מהשנים האחרונות.

המחקר בחר להתמקד במרווחים בין הלידות ובסדר של הלידות כגורמי סיכון להישנות האוטיזם. מן הממצאים עלה כי הסיכון להישנות הוא 40% גדול יותר בין אחים צעירים שנולדו בפער של עד שנתיים. כלומר, פערי לידה קצרים מלידה של ילד עם אוטיזם מעלים את הסיכון לאוטיזם בקרב האחיים הצעירים.

הסיכון להישנות האוטיזם בקרב אחאים מאותה המשפחה הוא כ - 5-6% בממוצע (כאחד ל-20) אך עבור קבוצות מסוימות הסיכון נמוך מזה ועבור קבוצות אחרות הוא גדול מזה, ובעזרת שילוב של ידע על המשפחה ניתן להגיע לאומדן מדויק יותר של סיכויי ההישנות. ההטרוגניות הזו עשויה להיות שימושית עבור אנשי מקצוע המייעצים להורים על פי מאפייני המשפחה השונים.

לקבלת המחקר המלא באנגלית ניתן לפנות למייל b_lauren@alut.org.il

מחקר

The transition from primary to secondary school in mainstream education for children with autism spectrum disorder

William Mandy et. al.

[Autism.](#)

January 2015, published online.

מעבר מבית ספר יסודי לעל-יסודי במסגרות החינוך הרגיל לילדים על הספקטרום האוטיסטי

המעבר מבית הספר היסודי לבית ספר על-יסודי במסגרות החינוך הרגיל, מהווה שינוי אקולוגי משמעותי ומציב אתגרים חברתיים, רגשיים, אקדמיים וארגוניים רבים. ההנחה היא שמעבר זה קשה במיוחד לילדים על הספקטרום האוטיסטי. הנחה זו מתבססת בעיקר על ראיות מקריות והיא מצריכה חקירה שיטתית.

במחקר זה שנערך בבריטניה, החוקרים בקשו להציע לראשונה נתונים אמפיריים על המעבר מחינוך יסודי לעל יסודי של ילדים על הספקטרום האוטיסטי. 20 ילדים על הספקטרום האוטיסטי עם ממוצע גילאי של 11 שנה השתתפו במחקר. החוקרים עקבו אחרי קבוצת הילדים לפני ואחרי המעבר לבית הספר התיכון. במטרה להבין את התוצאות המגוונות הרלוונטיות לבחינת מעבר מוצלח, נמדדו סוגים שונים של קשיים ובעיות פסיכולוגיות, מידת הסתגלות וכן רמות של קורבנות. המידע נאסף באמצעות דיווחים עצמיים, דיווחי הורים ודיווחים של מורים.

על פי ממצאי המחקר, אין ראיות לכך שהשינוי והמעבר לבית הספר התיכון אכן מזרז עלייה ניכרת בבעיות ובקשיים. ההורים, המורים והילדים לא דיווחו על התגברות של פסיכופתולוגיות כתוצאה מן המעבר. ההורים גם לא ראו כל שינוי במיומנויות ההסתגלות של ילדיהם.

בניגוד לפסיכופתולוגיה ולמיומנויות הסתגלות, לנטיה לסבול מהצקות ומבריונות לא היתה המשכיות במהלך המעבר. הידיעה למי נהגו להציק בבית ספר יסודי לא ניבאה דבר בנוגע למי עלול להיות קורבן להתעללות בבית הספר התיכון. ההסבר האפשרי טמון בכך שסביבת בית הספר, ולא המאפיינים האישיים, היא שמשפיעה על הסיכון של ילד על הספקטרום האוטיסטי להיות קורבן להתעללות. פרשנות פסימית יותר של הירידה הניכרת בבריונות היא שבבדיקה שלאחר המעבר, מחצית השנה השניה בתיכון, עדיין לא התבססו דפוסי הבריונות בבית הספר.

למרות שלא נצפתה עלייה בקשיים, ממצאי המחקר עשויים להצביע על כמה נקודות למחשבה: ראשית, נצפתה הסלמה בקשיים בעיקר בסביבה הבית ספרית – על פי דו"חות המורים ההסתגלות, ההתנהגויות והתקשורת היו נמוכים יותר בתיכון בהשוואה לבי"ס יסודי.

לסיכום, למחקר ראשוני זה על שינוי והמשכיות במעבר לבית הספר העל-יסודי, יש השלכות על הפרקטיקה. הבנת השינויים היא צעד הכרחי בדרך לשיפור התמיכה, והיכולת לקדם שילוב מוצלח יותר בחינוך הרגיל. ילדים בתפקוד גבוה צריכים תמיכה משמעותית הנוגעת מעבר למאפייני הליבה של האוטיזם. עם זאת, בעוד שהורים וילדים רבים מתקרבים לשלב המעבר לבית הספר היסודי עם תחושות של חרדה, ממצאי המחקר יכולים לספק להם אופטימיות זהירה.

לקריאת המחקר המלא [בקישור זה](#)

סקירת מחקרים

A Review of Peer-Mediated Social Interaction Interventions for Students with Autism in Inclusive Settings

Laci Watkins et al.

[Journal of Autism and Developmental Disorders](#)
Vol.45, Issue 4, April 2015. Pages 1070–1083.

חוסרים חברתיים עשויים להיות יותר בולטים יותר במסגרות משלבות, בהן מצפים מהתלמידים על הספקטרום האוטיסטי להשתתף בפעילויות עם בני גילם. החוסרים החברתיים עלולים לפגוע בטווח הארוך בהצלחה של תלמידים עם אוטיזם להשתלב במסגרות אלו.

קיימות מספר התערבויות לפיתוח כישורים החברתיים שמקלות על אנשים עם אוטיזם לייצר קשרים, אך להתערבות בתיווך עמיתים יש יתרונות ייחודיים המועילים במיוחד במסגרות של שילוב. העובדה שחברי הכיתה יכולים לשמש כסוכני התערבות מגדילה את הנגישות להתערבות ומעמיסה פחות דרישות על המורה, המשמש פעמים רבות כמתווך היחיד. בנוסף, התערבות בתיווך עמיתים ניתן לשזור גם בהקשר הטבעי של פעילויות יומיומיות.

סקירה מחקרים זו שנערכה באוניברסיטה בטקסס, מתייחסת לשימוש בהתערבויות בתיווך עמיתים לאינטראקציה חברתית לשיפור הכישרים החברתיים של תלמידים עם אוטיזם במסגרות משלבות, באמצעות ניתוח שיטתי של מחקרים בתחום זה. מטרת הסקירה היתה לזהות את המאפיינים והמרכיבים של התערבויות מסוג זה, ולהעריך את יעילות ההתערבות על ידי ניתוח תוצאות.

הסקירה כללה 14 מחקרים שפורסמו בתשעה כתבי עת שונים. סך הכל לקחו חלק 44 משתתפים בכל המחקרים, וברובם לא התקיים טיפול מקביל לקבוצת בקורת. כל מחקר נבחן במונחים של מאפייני המסגרת המשלבת, מאפייני המחקרים, מאפייני החברים בכיתה, האסטרטגיה של ההתערבות המתוכננת, משתני ההצלחה ועוד.

ככלל, התוצאות החיוביות של המחקרים מעידות כי התערבות בתיווך עמיתים מסייעת לקידום כישרים חברתיים ומשפרת את האינטראקציה בין תלמידים על הספקטרום האוטיסטי ובין חבריהם לכיתה במסגרות השילוב.

לבחירת העמיתים/חברים לכיתה שהשתתפו בהתערבות נודעה חשיבות רבה להצלחתה. במחקרים בהם דווח על תוצאות חיוביות השתמשו בקריטריונים דומים לבחירת העמיתים שלקחו חלק בהתערבות; הם היו בעלי התפתחות שפתית רגילה, כישרים חברתיים, גילו מראש עניין ביצירת קשר עם המשתתפים, נכחו במפגשים באופן קבוע והיו בעלי רמות גבוהות של ציות. במחקרים אלו נמצאו מדדים גבוהים של שימור והכללה: שימור - כאשר השינוי ההתנהגותי שנרכש תקף גם לאחר שהפעלת ההתערבות הסתיימה. הכללה משמעותה הרחבת תנאי הסביבה שבה ההתנהגות החדשה ממשיכה להתקיים.

באשר לאסטרטגיות של התערבות, נמצא כי ייזום, עידוד וחיזוק היו האסטרטגיות היעילות ביותר, בין אם השתמשו בהן ביחד ובין אם בכל אחת לחוד. תוקף חברתי הוא מדד נוסף בעל חשיבות בהתערבות עם תיווך עמיתים. כאשר אלו הלוקחים חלק בהתערבות, כלומר מורים, חברים ומשתתפים מדווחים באופן חיובי על החוויות שלהם ועל תוצאות ההתערבות, עולה הסבירות כי הם ימשיכו ליישם את ההתערבות. המשובים בכל המחקרים הצביעו על תוקף חברתי בשיעור גבוה ושיקפו שביעות רצון של כל המשתתפים בהתערבות.

באופן כללי, תוצאות מצביעות על כך שלהתערבות יש תוצאות מבטיחות להגברת האינטראקציה החברתית בקרב ילדים, מתבגרים ובוגרים עם ASD במסגרות שילוב. ממצאים גם מצביעים על כך שהמאפיינים של המשתתפים, אופי הקושי החברתי ואסטרטגית ההתערבות הם שיקולים חשובים בעת בחירת אסטרטגיה אופטימלית של ההתערבות בתיווך עמיתים.

לקבלת המאמר המלא באנגלית ניתן לפנות למייל b_lauren@alut.org.il

A systematic review of the effects of choice on academic outcomes for students with autism spectrum disorder

Colleen K. Reutebuch, Farah El Zein & Garrett J. Roberts

[Research in Autism Spectrum Disorders](#)

[Volume 20](#), December 2015, Pages 1–16

השפעת מרכיב הבחירה על הישגים אקדמיים

חוקרים בעבר הציעו כי על מנת לשפר את המוטיבציה ואת הביצועים האקדמיים יש להטמיע בתוך ההתערבויות לתלמידים עם אוטיזם ההזדמנויות לבחירה. למשל, לאפשר להם לבחור את סוג החיזוק החיובי שיקבלו, לבחור משימה אחת מתוך כמה משימות או לבחור את החומרים בהם ישתמשו במשימה.

מחקר זה מארה"ב בחן את השפעת מרכיב הבחירה על רמת הביצועים האקדמיים ועל התנהגויות בקרב תלמידים על הספקטרום האוטיסטי הלומדים בבתי ספר של החינוך הרגיל. לשם כך נסקרו מחקרים בהם יושמו התערבויות לתלמידים על הספקטרום האוטיסטי, שכללו מרכיב של בחירה.

החוקרים ביצעו תהליך הערכה רב שלבי על מנת לספק סקירה כוללת על איכות הראיות במחקרים השונים ולמסור פרשנות לתוצאות של כל מחקר. סה"כ נכללו שמונה מחקרים שנערכו בין השנים וכללו 21 תלמידים בני 5 עד 14 1990-2013.

הממצאים מצביעים על כך שהכללת מרכיב בחירה מוביל לשיפור תוצאות התלמידים:
(א) השלמת משימה (משך המשימה, השלמת המשימה, אחוזי התשובות הנכונות ועוד),
(ב) הפחתת התנהגויות בלתי הולמות והגברת התנהגויות מתאימות ו (ג) הגברת הזיקה והעניין

הממצאים מהסקירה עולים בקנה אחד עם מחקרים קודמים, המצביעים על כך שבחירה עשויה לשפר את הביצועים אקדמיים, לשפר את ההתקשרות במשימות אקדמיות ובמקביל להפחית התנהגויות מאתגרות של ילדים תלמידים על הספקטרום האוטיסטי.

לקבלת המחקר המלא באנגלית ניתן לפנות למייל b_lauren@alut.org.il

ספרים חדשים

ילד שכזה – עולמו של איתמר

יפעת שוסטר

2015

הספר נכתב מנוקדת מבט של איתמר בן ה-13, המאובחן על הקשת האוטיסטית. הוא מתאר את עולמו הפנימי של איתמר והאינטראקציה שלו עם הסביבה. הסיפור מתייחס לחוויותיו החושיות: כל מרכיב בעולמו נחוה קצת אחרת, בדרכו הייחודית.

מחברת הספר, יפעת שוסטר, היא אם לשלושה, ביניהם איתמר המאובחן כאוטיסט. עובדת סוציאלית קלינית, עוסקת בתחום האוטיזם ומוגבלויות.

הספר ניתן לצפייה במחשב ובטאבלט, בקישור זה: <http://www.ourboox.com/?p=52241>

אביתר והעכבר

לאה בן שלמה

אופיר ביכורים, 2015

כָּבֵר עָרַב, מְאָחַר, אֲבִיתָר שׁוֹכֵב לִישׁוֹן, שֵׁם רֵאָשׁוֹ עַל כֵּר. וּפְתָאוֹם מִן הַפְּנֵה מְצִיץ עֲכָבֵר... בְּרַגַע שָׁבוּ כִמְעַט נִעְצָמוֹת הָעֵינָיִים, אֵין-סוֹף שֶׁל דְּבָרִים מוֹפְלָאִים יִכּוֹלִים לִקְרוֹת. בְּרַגַע הַקְּסוֹם הַזֶּה אֲבִיתָר פּוֹגֵשׁ עֲכָבֵר. בְּעֶזְרַת מִילִים וּמִלְמוֹלִים מְצִלִיחִים הַשְּׁנִיִּים לְהַבִּין זֶה אֵת זֶה. הָאֵם יוֹכֵלוּ לִהְיוֹת חֲבָרִים, אִף שֶׁהֵם כֹּה שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה? סִיפּוֹר כּוֹבֵשׁ וּמִרְגֵּשׁ עַל קִבְלַת הָאֲחֵר, עַל חֲבָרוֹת וְעַל עָרַב אֶחָד בְּלִתֵּי נִשְׁכָּח.

לאה בן שלמה מחברת הספר, היא סבתו של אביתר המאובחן כאוטיסט.

(מתוך אתר ההוצאה).

[כתובת לרכישת הספר](#)

*המידע/הפרסום המועבר בדיוור זה הינו כללי בלבד, אינו מתייחס למקרים פרטניים ואינו מהווה תחליף לייעוץ משפטי ו/או מקצועי. המידע/הפרסום אינו מהווה המלצה ו/או עידוד מצד אלו"ט או מי מטעמה לבצע או שלא לבצע כל פעולה שהיא.